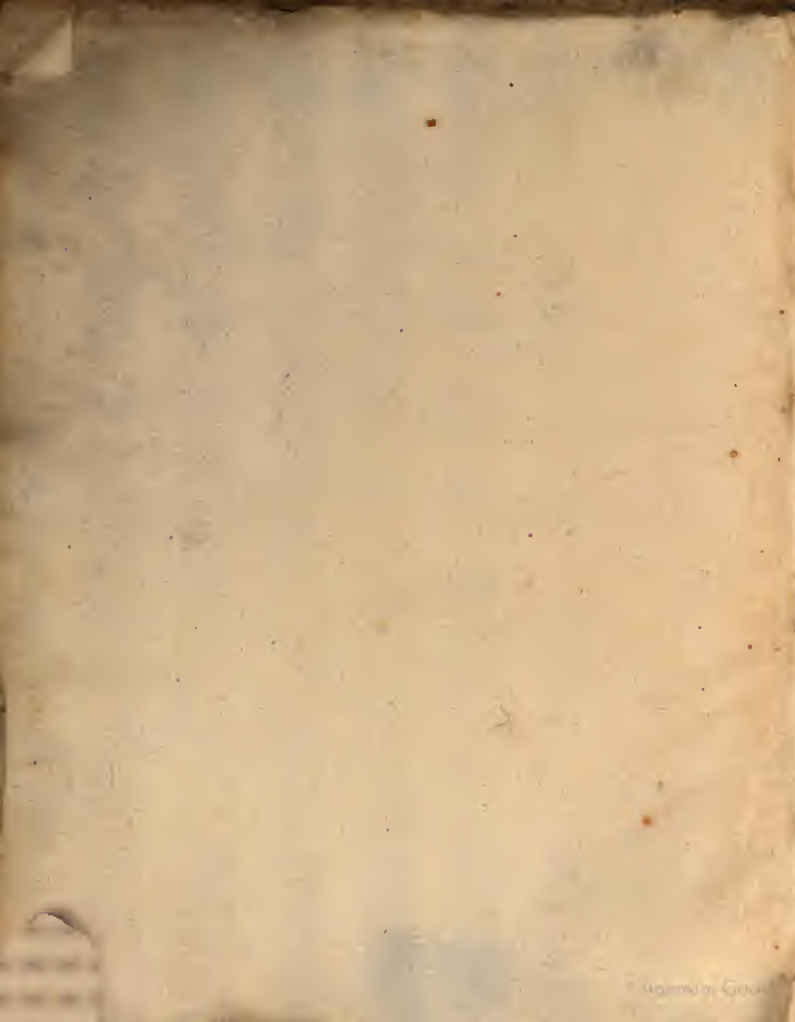
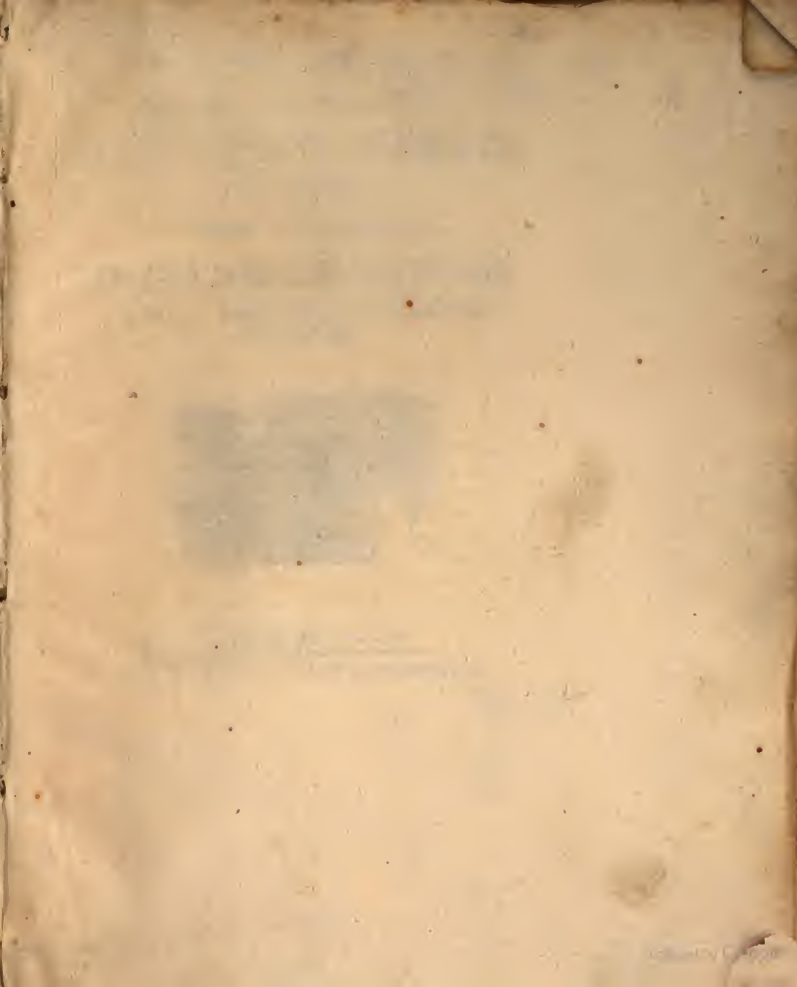

40 3766 (7)

Trefflich.

83.

40
Diff. 3766(7.

ANTONII THYSII, JC.
Et Eloquentiæ Professoris Ordinarii,
ORATIO FUNEBRIS,
IN OBITUM

Nobilissimi, Celeberrimique Viri,
D. DANIELIS HEINSII.
S. MARCI Equitis, Politices & Historiarum
Professoris, &c.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex Officina PETRI LEFFEN, Anno 1655.

Nobilissimi & celeberrimi Viri DANIELIS HEINSII, diutino languore confecti, exuvias terræ matri immenso luctu commisimus hodie, Auditores: magnus verò ille & excelsus animus, qui nuper admodum hic in terris Principatum omnis humanioris eruditionis obtinuerat, terrestrium nunc securus cœlesti & divinâ luce fruitur. Cujus viri laudes & ingentia merita me tacente totus admodum loquitur, atque obstupescit Christianus orbis, nunc vero tanto extincto lumine horret, & fatalem eruditionis noctem metuit. Magna itaque me formido concussit, ne me dicente laudes ejus minuantur, qui omnibus superior pro dignitate neminē præconem admittit. Sufficiebat illi sua gloria, amplissimum illud virtutis & eruditionis præmium, quâ per totum se terrarum orbem effudit, quâ post funestam mortem

A tem

tem immortalis in omnium animis vivit, vivetque, quamdiu verum pretium virtuti & eruditioni futurum est. Nemini loquendum erat, nedum mihi, quem ingenii imbecillitas, verborum inopia in tanta rerum ubertate excusabat. Placuit tamen Amplissimo Academico Senatui mihi hanc provinciam injungere, cui morem non gerere summa me incessit religio. Et quanquam insolita hæc rerum facies, indictum hoc funesto die omnibus Sapientiæ Magistris altum & luctuosum silentium, atque adeo ipsa hæc cathedra atro velamine induta horrorem incutiat, mihi tamen publica auctoritate hodie loquendum fuit, ne impietatis in defunctum & quidem in Præceptorem meum argui possim. Namque & illud gloriæ duco, me sub tanti Herois auspiciis in hoc Musarum augustissimo sacrario literis humanioribus imbutum fuisse: tum etiam vetus & arcta jam ante sexaginta annos inter illū & parentem meū intercessit familiaritas & necessitudo. Rupto itaque silentio non opus erit anxie hic laudes conquirere, vel putidā ambitione vana rerum sectari, cum tota ejus vita veræ virtutis atque exactæ eruditionis nitidissimum fuerit speculum. Longam denique moram desiderium vestrum & prolixus in defunctum amor non admittit,

mittit, atque adeò vester intuitus me admonere videtur, ut sine ambagibus initium dicendi faciam. Faciam itaque, quod pictores solent, qui totum terrarum orbem exiguis circumscribunt tabulis, ita vitam tanti herois, immensas ejus laudes, quas & Reges Principesque terrarum venerati sunt, angustiis hujus orationis concludam. Daniele m itaq; Heinſiũ A. cl. cl. lxxx. mense Majo Gandavũ produxit, quæ Flandriæ urbium Princeps, Caroli V. mater, ingeniorum semper fœcunda nutrix fuit. Si genio loci quid tribuendũ, patria illustris fuit: verũ tamen an plus gloriæ à patria acceperit, an eidem reddiderit, jure dubiũ est. Parentes fuere Nicolaus Heinſius, Consulis Gerardimontani filius, & Elizabetha Navegeria, splendidà utrinque stirpe & spectatissimæ inter suos dignationis. Etsi autẽ non tam familia, quam animus nobilem faciat, ut plurimum tamen Majorum clara vita necessitatem generosam imitandi nepotibus imponere creditur. Noster autem utramque gloriam & Majorum & suam ita junxit, ut sine imaginibus posteris initium Nobilitatis & virtutis luculentum esse exemplum potuerit. Miserum est Majorum incumbere famæ, si tuam negligas. Melius est suã industria perperisse, quam socordia à Majoribus acceptam contami-

taminasse: verū ubi utraque gloria surgit, eò splendorior in oculos mortaliū incurrit. Quod defuncto nostro ita contigit, ut & Majores illi præluxerint, & ipse Majoribus. Familia certe paterna & materna utrinque amplissima. Illustris Navegeriæ stirpis etiam Flandrorum Annales meminerunt. Præter plures alios sanguine vel affinitate propinquos, avunculus summus rerum criminalium in Flandriâ Præfectus Auriaci partes secutus etiam postmodum inter Fœderatos Proceres summam dignitatem tenuit: cujus uxor, quæ Gandavi manserat, post occupatam ab hoste urbem, immani pecunia multata, cum uxore Præsidis Meetkerckii, rustica veste per militum præsidia, perque horrida castra ad maritum incolumis pervenit. Inter propinquos quoque Martinus Hauwelius, Haveſchori & Lembecæ dominus, Nobilitatis Flandricæ eruditissimus, Principi Gulielmo vindici libertatis Belgicæ gratissimus, optimū Reip. officium præstitit. Pater ejus vir cordatissimus, rebus domi turbulentis, prudenter admodū à Rep. abstinuit, quanquam ante deditionem Gandavensem à Magistratu Bruggensi honoratissimum illi Syndici munus offerretur. Contemnere potuit dignitates, qui & Fortunā poterat, homo tranquillus, taciturnus, & sui semper

per similis. Rebus itaque dubiis nunquam se immiscuit, crebro illud usurpans, Audi, tace, vide & abstine. Sapientis nimirum est discordias civiles tanquam ingruentem procellam declinare, præsertim cū incertæ sint ut plurimum Principum voluntates, & varium & mutabile vulgus tanquam tempestatibus agitatum levi momento huc atque illuc fluctuet. Quippe illa tum erant tempora, ut quod extremum in servitute esse solet, ne verba quidem libera essent, atque sola indignatio pro crimine esset. Dum enim Libertati Belgarum conculcande per vim vel fraudes cuncta destinabantur consilia, nihil penſi habitū: Religionis velo dominationis arcana obducebantur: sanguinolenta inquisitione passim gladio, laqueo, aqua, & igne innocentissimi mortales necabantur, quibus nullum aliud crimen erat, quam quod Christum profiterentur. Tota admodum terra innocenti sanguine turgibat, lassā carnificum manus, vastæ urbes fuga & cædibus, exulum proscriptorumque capita numerari nequibant. Denique cum religio veluti captiva deduceretur, & in exilium mitteretur, Nicolaus Heinſius religionis & pietatis amore, quam ex maximi viri Desiderii Erasmi lucubrationibus hauſerat, cujus lectione præter sacram scripturam

unice oblectabatur, ruenti patriæ se subduxit, atque in Bataviam, ubi communis libertatis & religionis asylū, sanguine civiū, & consiliis Procerum fundatum erat, secessit. Defunctus itaque Noster inter maximos Reipubl. nostræ fluctus per multa dura & aspera jactatus, vix triennis patriæ extorris, atque ob eam causam Fortunæ privignum se appellare solitus erat. Primo Hagæ-Comitis initia literarum didicit, postmodum in Zelandiam cum parentibus delatus sub doctissimis Præceptoribus, Joanne Kauwenburgio Belosio, Nicolao Olivario, Petro Montano, quantum ætas ferebat, literarum & Philosophiæ primordiis imbutus est. A Grammaticis canonibus, qua cruce optima sæpe puerorum obtundi solent ingenia, mirum in modum abhorruit: ad versus componendos adeo proclivis, ut sponte illi nascerentur, & si quid puerilis error admisisset, versibus plerunque jussus expiaret. In prima nimirum ætate florentissimi ingenii ignes emicabant, certo admodum indicio, quantus in hoc genere futurus esset. Illud excellentibus ingeniis à Natura tributum est, ut ætatem suam antevortant, & cum ipsa semiente jam fructus ferant. Anno utique decimo in obitum nobilissimæ puellæ, cum quâ familiariter

ter pueritiam transegerat, Elisabethæ Broeckix, ex sorore neptis Illustr. Anglorum Legati Caroni, & cognatæ suæ venusta admodum elegia parentavit. Extant & ingeniosa illius ætatis Epigrammata, quæ maxima facilitate effudit. Anno admodum decimo ætatis & quarto à Parente severioribus destinatus studiis Franequeram Frisiorum missus, ubi in jurisprudentia Henricum Scotanum docentem audivit. verum eo tempore ingenti græcarum literarum æstu flagrare capit, quas tanto studio arripuit, ut intra paucos menses etiam alios doceret. Noverat enim literatæ gloriæ cupidissimus adolescens literas græcas fontem esse omnis eruditionis, quarum peritia ad omnia severiora se extendit studia. Cum impatiens moræ generosus ejus spiritus esset, primo elegantissimum Musæi de amoribus Leandri & Heronis poematum studiose lectitavit, propriaq; manu descripsit, atque avide menti infixit, hinc, ubi Lugdunum arcem omnis eruditionis migravit, auctore Illustri viro Josepho Scaligero, scientiarum omnium linguarumque veluti Dictatore quodam, noctes atque dies in volvendis antiquis Græcis autoribus extinguere desiderium suum immensus ejus ardor nequibat. Atque adeo, uti maximus ingeniorum æstimator Scaliger adole-

lescen-

lescentis animum quotidie gloriæ facibus incitabat, ita noster vigiliis quoque continuis laborum inmodicus seipsum fatigabat, quo studia sua tanto viro probaret. Ipse admodum memoriæ reliquit, sæpe incredibili se gaudio perfusus, sæpe lachrymantem domum concessisse, prout placuerat displicueratque magno Scaligero. Tanta honestæ gloriæ cupido pectus ejus agitabat, quæ nunquam illum quietum esse permittebat, donec æternitatis candidatus immortale quoque sibi nomen compararet. In pangendis græcis latinisque versibus quotidie secum certabat, quotidie seipsum superabat, donec ipse postmodum superiorem non habuit. Negligentiæ aliquando à divino sene notatus, quod, uti convenerat, Latina in sermonem Doricum non vertisset, per longum tempus concoquere tale dedecus nequibat, atque inedia aliquot dierum seipsum vindicabat. Interea per omnes antiquos scriptores liberale se circumegit ingenium. Servile putabat in uno carcere claudi, generosum per cunctas disciplinas se diffundere. Præter poëtas Græcos Latinosque quibus maxime delectabatur, Historicos omnes, Philosophos Platonem Aristotelemque, cæterosque interpretes Græcos simul cum facundia hausit.

Queis

Quæis studiis ita placuit magno illi Scaligero, ut morti propinquus in hæc verba eruperit, se neminem æque amasse, ac Danielem Heinsium. Quinetiam idem Heinsium filium suum appellare solitus fuit, ille autem tanquam patrem suum semper veneratus est. Et revera fuit Defunctus noster vera & unica soboles Scaligeri, non quidem natura, sed eruditione, ingenio, quod digna tanto patre proles igneum heroicumque habebat. Cum successorem principatus literarum quæreret Scaliger, non potuit alium eligere, alium sibi adoptare, quam Heinsium nostrum, quia nemo Heinsio similis, nemo Scaligerum virtute & eruditione magis exprimeret. Integram illi bibliothecam supremam voluntate addicere, illustris ille Heros in animum induxerat suum, sed ipse reluctatus hoc tandem admisit, ut paucos libros seligeret; bibliothecam vero ingenii & eruditionis alteri relinquere non potuit, quia nemo alius accipere poterat. Neque major hæreditas Heinsio contingere potuit, quia nemo actionem de inofficioso testamento institueret quibat, quia nemo propior hæres fuit, cum suus & solus, & proximus esset hæres, in quo magnus ille spiritus Scaligeri iterum eluxit, & liceat mihi cum Pythagora loqui, vitam recepit. Neque ve-

rò erectum illud ac admirabile ingenium cæteros diu latere potuit. Literarum ille magnus vindex Casaubonus illum adhuc adolescentem quam effusissimis laudibus in libris Epistolarum extollit. Amor erat & deliciæ nobilissimi Douſæ, qui cum Lugdunum veniret, ut plurimum adolescentem visitabat, sæpe etiam Nordovicum abducebat, ut illic literis humanioribus simul diem frangerent, otiumque honestum ponerent. Fama quotidie crescente, adolescens admodum, anno nimirum decimo & octavo, publice primū Latinos, deinde Græcos autores interpretatus est, ultimo Politices & Historiarum Professionem suscepit. Quæis & Secretarii Acad. & Bibliothecarii nobile munus accessit. In docendo summum ingenium, facundiam incredibilem, igneumque in dicendo ardorem & in Politicis prudentiam omnes admirati sunt. Quinimo & magnā partem celebritatis Academia nostra illi debuit, cujus causa frequentes huc venire Galli, Germani, Angli, aliæque nationes, qui illum tanquam commune consulebant oraculum: obsidebantur quotidie limina & fores, implebantur atria literatorum hominum turba, atque adeo vidisse talem virum, gloriæ ducebatur. Neque ad eum plebeix tantum animæ
venti-

ventitabant, quæ ex incertitia cuncta admirantur, sed vñ Illustrissimi Regum Principumque Legati, aliisque maximis dignitatibus præditi: cum quibus de Republica, de gravissimis negotiis familiares sermones ferebat. Et tamen fama, quæ cuncta in majus augere solet, minor illius meritis esse comperiebatur. namque immensa per omne genus literarum eruditio, inusitatum ingenium, cordata & generosa facundia, omnes in stuporem rapiebat. Itaque & peregrini homines, dignitate & eruditione nobiles, quotidie illum officiosis literis obruebant, vel dubia illi sua proponebant. Namque divinis scriptis, quæ postmodum seorsim enumerabimus, tantam celebritatem nominis acquisivit, ut nulli hoc sæculo superiorem haberint. Alii delicias Musarum, alii omnis literaturæ Principem, alii columnam Græcæ Latinæque linguæ, unicuique Statorem appellabant. Et nihil tam magnum dixere, quod laudibus ejus non multo inferius esset. Virtutū omnium scopulus est arrogantia, qua pleriq; mortalium secunda Fortuna abripiuntur, Noster autem prosperam famam ea prosecutus est animi moderatione, ut infra ipsā modestiam se submitteret, ipsaque dissimulatione famæ famam augeret. Quam ingens illud mode-

stia exemplum, cum nihil fere ignoraret, passim suo symbolo profiteri, QUANTVM EST QVOD NESCIMVS! In eo propemodum sapientissimum Socratem imitatus est, qui dicebat, se nihil scire, præter hoc quod nihil sciret, reliquos vero ne hoc quidem scire. Sol quo altior, eo minores umbras facit: Phœbus noster, verus ille Musarum hoc sæculo antistes, in excelso positus nullam quoque superbiam umbram jaciebat, omnibusq; tamen conspicuus laritare nequibat. Ipsi reges, Principesque terrarum, quibus rara & exquisita tantum placent, tantum illi honorem tribuerunt, quantum Fortunæ suæ celsitudo permittebat, plurimisque illum muneribus illustribusque dignitatibus auxerunt. Inviçtissimus Gustavus Adolphus Rex Sueciæ, fulmen illud Septentrionis, quo nemo in scrutandis ingeniis nostro tempore sagacior fuit, ultro illum nihil tale affectantem in illustrem consiliariorum numerum adscivit, regioque stipendio ornavit, atque à nemine suam Historiam quam à tanto viro describi voluit. Illum solum tantæ Provinciæ parem esse judicabat, & verba factis æquaturum: quod uti difficillimum erat, ita vel omnibus tacendum, vel illi soli loquendum. Quod & divino in laudes Gustavi Panegyrico abunde defun-

defunctus ostendit. Quid ego hic ingeniorum Principem Italiam commemorem, quæ virtutes & merita ex vero æstimare solet? Præcæteris hic elucet Illustrissimi Dominici Molini, senatoris Veneti, tenerimus affectus, qui tanti illius virtutes ingenii que dotes fecit, ut, quod proprium est Italogum, eum quem admirabatur, colebatque, omnibus officiis humanitatis obrueret. Neque verò hic Patrem Paulum Servitam præterire licet, qui religioni nostræ propior illum similiter effuse coluit, literisque officiose admodum salutavit, queis, incredibile dictu, etiam hoc de Synodo Dordracena, in qua Noster Proceribus à literis fuerat, iudicium continetur, illam Apostolorum doctrinæ congruam esse; Batavos fœlices, quibus divinæ gratiæ detecta essent cœlitus mysteria; Sapientibus mundi, rationique humanæ ea adversa esse, quæ sui intellectus lumine percipere nequeant. Sicuti ad lucem noctuas, ita illos ad divinam lucem cæcutire. Et profecte profanum est, velle Dei voluntatem nostræ subicere, quia eam non capimus. Pleraque mysteria à nobis non intelligi voluit supremus Dictator. Nescire autem velle, quæ nesciri voluit, ut ait ille, erudita inscitia est. Sine murmure Deum sequi oportet, à quo suspen-

sa sunt omnia, à quo omnes causæ causarum. Hic est ille Paulus Servita, qui sub nomine Petri Suavis Concilii Tridentini historiam edidit, qui pro libertate Veneta contra Pontificem scripsit, qui omnis eruditionis vasta quædam fuit bibliotheca: qui ut parvus fuit in laudando, ita ab illo laudari, idem est atque omnes laudes excedere. Sed hæc exigua præ illis honoribus, quos Serenissimus Reipublicæ Venerorum dux Antonius Priulus, augustissimusque Senatus præter omnem expectationem in illum congefuit. Illustris enim Divi Marci Equestris dignitas, quæ virtutis summum apud Venetos præmium atque fastigium esse solet, sine ullo ambitu ultrò, & nihil tale cogitanti oblata est, cum arctissimo fœdere inter invictam Rempubl. & Fœderatum Belgii populum contracto, disertissima oratione utrique genti gratulatus esset. A Marco Antonio Morefino oratore Veneto, simul cum Nobiliss. Amplissimoque Viro Marco à Lyclema, qui eo tempore, quo subsignatum fuit fœdus, in Collegio Illustr. ac Præpotentium Fœderatorum Procerum ex more præsidebat, torque aurea, diplomate, cæterisque illius ordinis insignibus donatus est. Quæ suprema dignitas uti ipsis aliquando concessa fuit
Prin-

Principibus, ita neque infra animi magnitudinem esse censuit, accipere, præsertim cum non ambitu sed sola virtute, cujus solius ratio haberi debet, supremum honorem consecutus esset. Neque vero maxima hæc dignitas tanti æstimanda est, quam quod splendida ejus virtus, quæ suprema omnium dignitatum est, hoc mereretur. Quam multos ambitionis æstus, & cupido gloriæ omnibus affectibus potentior transversos egit, qui per inhonestam licitationem præmium virtutis quærun, quibus ignavissimis mortalibus, vitiisque omnibus coöpertis, ipsa admodum dignitas ignominie & dedecori fuit? Plures quærun honores, ut existimationem sui perdant, noster non quæsit, oblatosque meritis superavit, quos non humiliter amibit, ut superbe gereret. Tanta porro Defuncti nostri virtus fuit & doctrinâ, ut ingenii incredibilis ille ardor velut flamma cunctorum Principum animos abriperet. Tam singulare ornamentum litterarum inuidebat Bataviæ nostræ orbis terrarum: suum esse voluit Germania, Gallia suum adniten- te Bullionco, ut ipsi à consiliis esset, denique ipsa admodum Italia. Quid dico, Italia? vereor dicere, dicendum tamen, ipse Pontifex Urbanus Octavus & Cardinalis Barberinus honores ingen-
tes,

tes, amplissimum honorarium promiserunt, si præsens in Urbe esse cuperet, quo Romam à Barbarie vindicaret. Ita enim recte judicabant, in Herois nostri solo capite, virtutis ac literarum eruditionis incolumitatem tempestate nostrâ verti. Aliquotiens illum sollicitavit Nuncius Pontificis, sed invictus ejus animus stetit, non ut religionem mutaret, nam ne hoc quidem Pontifex postulaverat, sed uti in eâ Urbe viveret, quæ omnis superstitionis mater esset. Ingenii itaque & literarum sælicitate omnem Fortunæ magnitudinem superavit, & qui dignitates accipere noverat, etiam noverat recusare. Neque vero Patriæ Patres ingentia ejus in hanc Academiam latuerunt merita. Cum enim undiq; ad summas dignitates à Principibus aliis vocaretur, atque adeò Curatores Consulesque hujus urbis metuerent, ne tam illustri ingenio Academia privaretur, eorundem nomine F. Arsenius Sommelsdicæ dominus, & Jacobus Brouchovius Consul Leidensis tanti viri merita Proceribus Hollandiæ proposuerunt. Quibus cum semper cordi fuerit maxima ingenia liberalitate sua accendere, decretum fuit, ut Historici Hollandiæ munus magnifico stipendio illi offerretur. Et majora tamen ejusdem merita esse, ut
pote

pote in quo splendor & decus unicū hujus Academiæ confisteret, ipsi admodū Proceres judicarunt, sicuti ex instrumentis publicis vidimus, legimusque. Excusarunt pro ratione temporum tenuitatem stipendii, cum tamen longe splendidissimum esset, quod nihil ejus meritis comparari posse non ignorarent. Ita, Auditores, undique ad cumulandos ejus honores concursum fuit. Unde & in invidiam & livorem nonnullorum incurrit, sicuti illa virtutis perpetuo comes esse solet: sed ille superior illā, virtute sola se sustentabat, livorem autem atque æmulationem pastum & obsonium magnarum animarum esse judicabat. Utique qui ferre invidiam non potest, ferre postmodum contemptū cogitur. Neq; verò mirū erat, tantum favorem omniū, tantam nominis celebritatem, & quidem subito fulminis instar illū comparasse, cum divinis scriptis totum repente terrarum orbem impleverit. Quam enim partem literarum intactam reliquit fœcundissimum ejus ingenium? In Poësi latina neminem superiorem, in græca nostro ævo ne quidem parem, si Scaligerum excipias, habuit. Quid Pælo divinius, quo Philosophorum vitæ, placita, dialecti græcis versibus ita depinguntur, ut laudem etiam nonnullis antiquorum ancipitem

C

reli

reliquerit? Quid reliquis versibus, Pandora in primis elegantius? Audeo dicere, ab antiquis temporibus in tantâ ingeniorû ubertate neminem fere esse repertum, qui venustatem Græci carminis, qualis inter antiquos fuit, foelicius expresse- rit. quid latinis in elegiacis numerosius? in quibus vel ingeniosissimum Poëtarum Ovidium exprimit, qui ubi torrentis in modum ingenii frenos laxat, æqualem quandam carminum legem versibus con- strinxit: vel Græcorum venustatem secutus fra- ctis quibusdam numeris ita animos legentium de- tinet, ut venustissimo illo modo loquendi satiari nemo possit. Quid lyricis elegantius, heroicis sublimius? In tragicis verò omnium mentes ita perturbat, ut suo unusquisque interesse videatur infortunio. Memini me, cum Herodem infanticida- dam legerem, aliquando in effusissimas lachrymas erupisse, atq; diu dolori meo non potuisse tempe- rare. Balsacum tamen in minutiis quibusdâ, si Diis placet, reprehensorem invenit, cui admodum eru- dite Noster respondit. Nam Gulielmum Auria- cū, quam tragœdiam in prima adolescentia condidit, ne quidem in partes affero, quam luxuriantis, ut credo, ingenii fœtum, ideo suppressit, & ne qui- dem inter sua numeravit. Illam tamen tanta cum
admi-

admiratione se legisse Casaubonus commemorat, ut iudicio ejus omnes longe à tergo reliquerit, qui à multis sæculis in hanc arenā descenderunt. Idem ille magnus autor omnia in dramate illo ad stuporem proposita, argumentum magno iudicio electum, inventionem ubique ingeniosissimam, affectus incredibiles, denique purissimam latinitatem extollit : quotiescunque verò ejusdem versus græcos legeret, Homerum non Heinsum, cum latinis, Ovidium aut Propertium se legere existimabat. Atque adeò cum multi nostro sæculo Psalmos græce exprimere infelicitè vel ridiculè tentaverint, idem obtestatus est, & obnixe rogavit, ut accingeret se Noster tanto operi, cui unus hodie par esse posset : cum plurimis sæculis vix ullus repertus sit, qui græci poëtæ titulum, ne Apollinare quidem excepto, mereretur. Non hoc amoris sed ex actò iudicio tanti viri tribuendum. Ecquis enim sublimem vere & regiam Psalmorum majestatem, præ qua Homerus & Pindarus sordescunt, græco fonte imbueret, nisi ille, qui genium antiquitatis cum ingenio junxerat, & in græcis carminibus pangendis superiorem à multis sæculis nō habuit, imo novitios Græcos venustate superavit? Neque enim Lascaris poëmatia famam tanti viri sustinere

posse videntur, & præter pauca admodum voluntatem sine successu ostendunt, neque Musurus auribus satisfacit, nisi unico illo carmine, quod divini Platonis operibus præfixum legitur. O magnum igitur & vastum Heinſii ingenium, qui tanquã Proteus in omnes formas mutare se potuit! In græcis omnes dialectos expressit, in lyricis alter Pindarus vel Horatius, vel Catullus, in heroicis Virgilius, in elegiacis Ovidius vel Propertius, in tragicis Seneca. Idem Belgicis quoque versibus inter primos nostratibus Parnassum hic aperuit, Castaliasque undas cum Rheno miscuit: in quibus omni laude major est divinus ille hymnus in filium Dei, quem ingeniose postmodum Germanicis versibus Opitius expressit; quo tota Ecclesiæ doctrina continetur, cum annotationibus perpetuis, quæ ex antiquorum Patrum monumentis de promptæ sunt. Poëtas cœlesti quodam instinctu divinoque spiritu afflari, & natura ipsa mentisque potissimum viribus excitari, Sapientum judicium est. Lûxuriat tamen sæpe natura, quæ arte politur. Sicuti plures arbores citra curam insitionis inspidos ut plurimum fructus gignunt, atque fœcunda mater tellus, si sibi relinquatur, ex ubere fœlicis alioquin glebæ zizania produ-

producit, ita mentis optimæ seminaria, quæ se-
vit agros ingenii beata rerum natura, sæpe nimis
quam luxuriant, inspidos vel nullos sine cultura
fructus ferunt. Quid enim est hodie quorundam
Poësis, quam sine delectu ruentium verborum stre-
pitus? Defuncto nostro cœlestis quidam impetus
ad Poëtica studia fuit, ita tamen ut artem imple-
ret simul & tegeret. Putida est artis affectatio,
sed sequi illam & dissimulare, excellentis artificii
esse censeo. Primus fuit Aristoteles, qui ex mul-
torum Poëtarum virtutibus artem perfecit. Ex
cujus mente tragœdiæ veram ideam ita aperuit
defunctus noster, ut simul absolverit, etiam anti-
quorum censor eruditissimus. Quis enim melius
de Poësi judicare potuit, quam qui artem cum sub-
limi ingenio junctam exhauserat, quemque longa
exercitatio eò promoverat, ut nemo illo iudex su-
perior esset? Omnes labores eruditorum consum-
pti in Horatio interpretando videbantur, noster
ita fecundum pectus excussit, ita iudicium duo-
bus libris de Satyra Horatii instituit, ut, quod
palmarium est, primus totius operis admirandum
artificium proposuerit, atque adeo nunquam plus
antiquitatis renatæ, plus rationis congestæ, plus
subtilitatis vi innixæ à longo tempore editum

fuisse, illorum iudicium sit, qui nomen suum clarissimis monumentis æternitati jam diu consecraverunt. Neque vero tantum ingeniosis versibus, sed & soluto eloquio regnavit noster heros, & ingenii fluentis æstum modo libertate Tulliana laxavit, modo Senecæ gemmis aspersit, vel cum Plinio arctiore gyro facundiam constrinxit, vel cum Tacito majestatem servavit. Quod immortalitate dignissimæ orationes præ se ferunt. Egregiū illud opus historicū obsidionis Sylvæ ducis etiam hostes hujus Reipubl. laudarunt, quod inusitata quadam eloquii majestate exurgit. Brevitas facunda, & perspicua, sententiis turgida, nitida dictio, & sui similis. Victor erat Auriacus gladio, Noster calamo, ille armis, hic stylo triumphum & æternitatem meruit. Scripsit & alios venustissimos proli tractatus, quas quia aliud agendo scripsit, obiter quoque memorabimus, laudem nimirum Asini variæ eruditionis opusculum, an viro literato sit ducenda uxor, & similia. Adscribuntur illi Satyræ tres, Hercules tuam fidem, Virgula divina, Cras credo hodie nihil, quibus hoc nostro sæculo nihil elegantius prodiit. Ita porro Crispi in antiquos autores exercuit, ut non in syllabis & literariis tricis negotiosum otium poneret: à quo

quo instituto longissime ratio , voluntasque abhorruit Defuncti nostri , verum ut cuncta necessaria utilitate metiretur , supervacua negligeret. Utique nisi sic sapiamus , omnes potius relinquenda essent literæ. Est enim in literis intemperantiæ quoddam genus , vernilibus ineptiis incumbere , & circares frigidas & inutiles occupari. Ingenii hæc sunt tormenta , & cerebri æstuantis verminationes , spinas non flores carpere. Eruditionis & sapientiæ vinculum arctissimum esse oportet , hæc vero non est sapientia , in minutiis subtilitatem vanissimam agitare. Et quidem ita nuper admodum hic error publicus factus fuit , ut qui in antiquis autoribus syllabam restituisset vel loco movisset , jam regnum literarum affectaret , à quibus si quis dissentiret , bella plus quam civilia gliscebant : deinde acerbis scriptis se invicem violare , calamum pro gladio stringere , venenatæ maledicentiæ frenos laxare , morbus imo furor hujus sæculi fuit. Noster autem ut judicii erat acerrimi , cordate , & sobrie & modeste illustrandis antiquis autoribus illustrem suam operam intendit , neque quod in labyrintho properantibus evenire solet , inconсульта se implicavit velocitate , sed maturo judicio obscura adyta emensus est. Nam ut Silium Italicum , vernan-

vernantis adolescentiæ primitias præteream, ingenii, judicii & admirandæ eruditionis copiam in Theocritum, Hesiodum, Senecam doctissimæ produnt lucubrationes. Quam multa autem in omne genus autorum sibi annotavit, quæ nondum edita si in ambitiosas quorundam manus incidissent, ad solam nominis æternitatem sufficere possent? In principem omnium Poëtarum & veteris Philosophiæ parentem Homerum ita ingenium & judiciū exercuit, ut ex oriente illi potissimum lucem dederit, quod Eustathiū Didymumq; doctissimos fefellerat grāmaticos. Neminē excelsi ingenii virū humilia delectant: maximus erat Homerus, neq; alium quam nostrum admittebat judicem. Hesychius grammaticorū doctissimus, qui eruditorum hæcenus torsit ingenia, nunc demum intelligi posset, si cum defuncti annotationibus immensæ industriæ, judicii, atque eruditionis, lucem aliquando conspiciat. Cum multa peregrina in hoc autore occurrant, nihil illi potuit esse peregrinum, cui tota familiaris erat antiquitas, qui orientem cum occidente junxerat, qui sine ambitione Imperator utroque sole eruditionem terminaverat, ingenique supremos fasces per omnes populos diffuderat, & qui omnia aliis invia expedire judicio

cio exacto, stupendo ingenio, & memoria, unicus hujus sæculi Phœnix poterat. Neq; verò his limitibus se clausit vivax illud & omniũ capax ingeniũ. Cum enim antiquæ Philosophiæ adyta penetrasset, etiam editis libris æternam memoriam posteris reliquit. Namque in juventute divinum Platonem, atque Aristotelem, græcosque omnes interpretes cum serio lætitaſſet, etiam de iis judicare recte potuit. Barbaræ & scholasticæ Philosophiæ, illorumque interpretum, qui Aristoteli summo Philosopho tenebras offuderunt, insensissimus hostis, illorum loco Alexandri perspicuitatem, diligentiam Ammonii, Themistii facilitatem, Simplicii diffusam eruditionem sectabatur. His adjutus præſidiis Maximum quidem Tyrium Platonicum philosophum, qui Marci Antonini sapientissimi Imperatoris tempore vixit, quo nemo genium Platonis melius expressit, qui dicendi venustate, sapientia, facundia, nulli nisi magistro suo cedit, interpolatum restituit, versione exacta, notis eruditissimis auxit. Alcinoi quoque in Platonis Philosophiam introductionem cum græcis codicibus contulit, versionem notasque addidit, quibus elegantissimam de Pulchro Socratiſſimo dissertationem adjunxit. Quæ vera pulchritudo

D

tudo

tudo captum iudiciumque multorum excedit. Divinus quidem Plato, cujus concitata & sublimis ingenii vis, attico lepore aspersa dictio, neminem non trahit, quam qui illum non intelligit: sed maximus quoque Aristoteles, naturæ illud ingens miraculum, de quo cum Quintiliano dubitare licet, an eum scriptorum copia, an eloquentiæ nervosæ suavitas, an inventionum acumen, an varietas operum clariorem fecerit, qui disciplinas omnes primus in ordinem redegit, & cujus errores si qui sint, pluris sunt, quam illorum inscitia, qui in omnibus illum contemnunt, & faciunt, ut intelligendo nihil intelligant. Credidit autem defunctus noster concisæ Aristotelis dictioni, suspensæ & ambiguæ nonnunquam brevitati, nihil accommodatius esse, quam paraphrasin. Quod jam olim in octo de Physicâ auscultatione libros, tres de Anima, & alios nonnullos Themistius admirabili quadam ratione perfecit; Paraphrastes autem antiquissimus, qui Andronicus Rhodius esse creditur, in decem libros de Moribus, quos Nicomacheos vocant, omnem laudem superavit. Quem autorem primus in lucem noster Heros protraxit, in linguam latinam convertit, eadem, qua Andronicus, perspicuitate & felicitate. Politica quoque

que Aristotelis perpetua paraphrasi interpretatus est, quod opus Italos in stuporem abripuit, cum omnium commentatorum labores superet. Hi sunt illi libri de Republica, quibus proculdubio Alexandrum futurū Imperatorem universi instruxit summus Philosophus, quos cum plurimi laboriosis commentariis oneraverint, Noster omnis salebris Aristotelis genium ita continuo orationis filo expressit, ut omnibus illum jam intelligere proclive sit. Neque vero Stoicos sapientiæ humanæ summos magistros neglexit, qui natura duce præcipue in moralibus eo ascenderunt, ut, cum gentiles essent, naturam ipsam, atque rationem humanam superasse videantur. Præter Senecam defunctus noster aureo libello Epicteti maxime delectabatur, qui sapientia Fortunam suam superavit, atque in ipsa servitute sui ipsius dominus fuit augustissimus, atque triumphator vitiōrum illustis, & posteritati splendidissimū speculum humanæ vitæ reliquit, in quo virtutes ac vitia sua nullo negotio contemplari quis potest. In eum Simplicii commentarium eruditissimum cum Nansiano manuscripto collatum (quod non video cur non nemo vitio vertat) plurimisq; in locis emendatū, quinetiam auctum, literato orbi dedit. Paroemias

quoque veterum græcorum , queis popularis sapientia & quidem antiquissimæ illustre exemplar exhibetur , quas Michael Apostolius inter novitios græcos, qui post eversum Græcorum imperium in Italiâ Græciam erexerunt, non infimi nominis, collegerat, erudite recensuit, emendavit. In Diogenem Laertium de Vitis Philosophorum , plurima annotavit, & luculentum edere commentarium in animum induxerat suum, sed fati inexplicabilis lex & necessitas impedivit. Neque vero Medicos & Iurisconsultos intactos reliquit, cum in Theophrasti editione nobilem operam posuerit , in Iurisprudentia dissertationem ediderit in quâ J.C. ac Aristotelis de naturali servitute sententia conciliatur. Denique, uti ab ipsâ adolescentia sacris semper addictus fuit studiis , ita postmodum continuus fuit in legendis antiquis Patribus, & simul autore Thomâ Erpenio in hebraicis syriacisque ingenium vastum exercuit. Quantus in his linguis evaserit , Constantinus l'Empereur & Ludovicus de Dieu , quibus nemo hoc sæculo illarum linguarum peritior fuit, publice testati sunt. In Patribus græcis latinisq; ita exercitatus fuit , ut paucos sibi similes habuerit. Memini reverendû Parentem meum, qui totam in
Eccle-

Ecclesiasticis scriptoribus ætatem consumserat, mihi dixisse, se vastam memoriam, diffusam lectionem, subactumq; ejus judicium admiratum fuisse. Itaque sæpe usque ad extremam vesperam summa cum voluptate sermonē de antiquitate Ecclesiastica conscruerunt. Præterquā autem quod Clementē Alexandrinū, quem tantopere Eusebius, & Hieronymus commendant, summo studio recensuit, & plurima passim in Patres annotaverat, quis diffusissimæ eruditionis Aristarchum, & inexhausti illud laboris opus, Exercitationes sacras pro dignitate satis laudavit? Quo quidem splendidissimo ingenii sui partu, quem Germani, Angli, Galli, Italique, ut thesaurum æstimarunt maximum, seipsum superavit, qui aliis jam pridem monumentis superaverat alios. Non ego celeberrimorum virorum, quorum ingens copia est, encomia hic in medium addueam, solū illud nobis sufficit incomparabilis Viri Francisci Gomari luculentum testimonium, qui syncere & pro more suo asserit, eo libentius, Deo evocante, mortem se obiturum, quod opus tanto animi studio à se ac bonis & literatis omnibus expectatum emerferit, & æternitati tuto consecratum sit, atq; in eo exultat, D. Heinsum, quem tanquā literarū columen sem-

per merito suspexerat, novum Testamentum illustrissimà opera ornare voluisse. Cum summa jam omnia scripisset, atque majora nemo posset, ut rebus florentibus solet, invidiam, quanquam & alias expertus, nunquam tamen magis adversam habuit. Quæ uti eminenti virtuti, vel eruditioni ad hære solet, ita solo contemptu se vindicavit. Sicut rupes insanis allisa fluctibus immota tamen manet, ita sapientis animus supra omnem contumeliam est. Atque adeò, qui gloriæ illius invidèrunt, eò confessi sunt se minores esse. Præcipue infirmi victique animi signum est, in convitia erumpere. Virtus laceßita multum sibi ipsi adjicit etiam tacendo. Nulla enim vindicta major esse adversario potest, quam ne dignum quidem censere, cui respondeas. De voce & appellatione linguæ Hellenisticæ, (linguam enim appellari debere ipse Clemens Alexandrinus testatur) acres contentiones in nervum eruperant, res in confesso erat. Insolitum modum loquendi, phrasès orientis in novo Fœdere inveniri nemo inficias iverit, nisi qui in linguis orientalibus peregrinus est, imprimis vero qui Rabbinorum veterum monumenta non scrutatus de causâ judicare nequit. Hellenistas, quorum in Actis Apostolorum mentio fit,
Chry-

Chrysoſtomus, Theophylaſtus, Occumenius Judæos natione, qui nimirum mores & linguam græcam imitabantur, fuiſſe teſtantur. Qui præcipue in ſacris geniũ & majeſtatem hebraicæ linguæ ſectabantur, ſicuti hodieq; Judæi variis gentibus immixti in vertedis ſacris ſacſitare ſolent. Præter magnũ Scaligerum, Druſium, Conſtantine l'Empereur, Ludovicus de Dieu, & Buxtorſius ita judicarunt, cenſuerunt, qui principes eruditionis orientalis, Judæorum ſecreta adyta perruperunt. Quorum ego ſingularem peritiã, exactum judicium, & induſtriã ſequi malo, quam paucorum inviſã malevolentiam. Quorundam, qui ſtudia humanitatis colunt, ea eſt hodie morum intemperies, ut omnia officia humanitatis exuiſſe videantur, tumidi, præferoces per ruinã alterius ſibi nomen quærãt, deniq; ita affectibus indulgeant ſuis, ut huc atque illuc fluctuantes, modo huſus vel illius ſententiæ patroni, modo deſertores fiant. Vera autem ſapientia eſt, ut inquit ille, idem ſemper velle, atque nolle. Calumniis itaque Noſter & invidia ſuperior, in eo quoq; Scaligeri hæres, famã tamen cum orbe Chriſtiano terminavit, & tacendo victor fuit, niſi quod Croyo, ingenti antea laudũ ejus præconi, qui illius poſtmodũ nomen laceraverat, ſuccincte:

cincte respondit. Videtis, videris, Auditores, nos, copia inmensarum laudum obrui, & quo pluradiximus, eò adhuc plura dicenda restare. Neque mirum est, cum ipse laudum sibi nullum terminum posuerit, me neque dicendi finem invenire posse. Hæsitat jam lingua, titubat oratio, multus ore toto rubor, exæstuante ab imis præcordiis sanguine: vitam tamen ejus privatam, & divini senis excessum vestrum expectat desiderium. Eadem autem fortuna privata fuit, quæ publica, id est, splendida, gloriosa. Anno trigesimo ætatis circiter & quinto Ermigardim Rutgersiam, Nobilissimi celeberrimique viri Jani Rutgersii, legationibus ad omnes fere Europæ Principes illustribus, Gustavi denique Suecorum Regis ad Fæderatos Proceres Oratoris, sororem unicam matrimonio sibi junxit, quo conjugio nobilissimis familiis Reipubl. Dordracenæ innexus est: cujus obitum impatientissime tulit, & admirando carmine, cui simile in tali genere ne quidem inveniri potest, parentavit. Ex qua duplicem prolem suscepit, virum nobilissimum, Nicolaum Heinsium, ingenio & eruditione pollentem, Fæderatorum Procerum in regno Sueciæ Oratorem, & Elizabetham filiam, delicias (heu!) quondam patris sui

sui , quæ nupsit Amplissimæ dignitatis Viro , Gu-
lielmo Goetsio , Curix Hollandiæ , Zelandiæ ,
West-Frisiæque Senatori , de cujus eximiâ virtu-
te & eruditione plura dicere modestia ejus, & præ-
sentia non patitur. Quod ad mores defuncti atti-
net , nihil ex umbra præ se ferebat , ad civilem vi-
tam natus , officiosus , inter amicos usq; ad sales ju-
cundus , ita tamen ut vultus gravitatem , retineret.
Magnitudo animi in oculis , in loquendo elucebat.
Simulationes & fluctuationes male cõpositæ men-
tis averfabatur , ipse candidus & nullius fuci. Itaque
aliquotiens conquestus est , se à nõnullis sub specie
amicitiæ circumveniri. Gloriæ cupidior fuit , sed
quæ vera virtute nititur : quam ego solam honestis-
simam ambitionem esse arbitror. Injurias primo
impetu gravissime ferebat , sed ita tamen ut plac-
ibilis esset. Religioni & melioribus in Patria parti-
bus semper favit : itaq; in Synodo Dordracena Po-
litici hunc potissimum sibi à literis esse voluerunt.
Impios , vel qui parum honeste de religione loque-
rentur , ne quidem aspectu dignabatur : ani-
mus enim illi emendatus & purus fuit , quique
semper Deum immortalem in pectore suo fove-
bat , venerabatur. Videbat hoc perduto sæculo
ita impietatem in nervum erupisse , ut plures vel

E

non

non reverenter de Rectore & vectore universi loquerentur, vel religioni velificarentur, vultum religiosum promerent, profanum pectus occultarent. Titubante autem religione, nutare, vacillare omnia jure censebat. Quippe sine verâ religione, horrendum dictu, Deus ipse veluti Republ. ejicitur, sine quo omne regimen collabascit, probitas cateræque bonæ artes subvertuntur, & pro his flagitia novis admodum flagitiis teguntur. Plurimos amicos, paucos familiares habuit. Præterquam quod Reges Principesque terrarum amicos & fautores habuit, Illustrissimis viris, Buzenvallio Gallia, Noello Carono Anglia, Jacobo Dycquo, Axelio Oxensterno Suecia, Alberto Ioachimi Fœderatorum Procerum, Legatis supra modum carus acceptusque fuit. De Dominico Molino, Josepho Scaligero, Isaac Casaubono jam ante diximus. Jano Douzæ Nordovici Domino, & Cornelio vander Mylen, qui illū ita deperibat, ut fratrē suū appellare solitus fuerit, intiina erat admissionis. Cū Hugone Grotio usq; ad fatalia diffidiorū in religione tēpora, Dominico Baudio, Petro Scriverio, Constantino Hugenio Zulichemi Domino, Thoma Erpenio, Joanne Seldeno, Erycio Puteano, pluribusque aliis, quorū nomina jam diu
xter,

æternitati consecrata sunt, dulcissima illi intercessit
consuetudo. Cum Petro quidem Scriverio Polyhi-
store celeberrimo, (cujus vastam in omni genere
literarum eruditionem, ingenium amœnissimum,
Martialis sui æmulum, acerrimumq; judicium ne-
mo non eruditorum veneratur, suspicitque,) ultra
quingenta annos familiaritatem coluit, quem
etiam in summa senectute lumine oculorum pri-
vatum, mentis tamen lumine illustrem cum poe-
tarum Principe Homero elegantissimo compara-
vit carmine, eundemq; singulari affectu vernacula
consolatus fuit allocutione, quamquam ille animi
quadam magnitudine supra omnem calamitatem
positus, ita ratione prava Fortunæ corrigere possit,
ut, quod admirandum, in maximo infortunio sere-
na animi tranquillitate felix sit. Inter Theologos,
viros præstantissimos Franciscum Gomarum, An-
tonium Thyssum parentem meum, Constantinum
l'Empereur, Danielem Colonium, Iacobum Re-
vium, Ludovicum de Dieu maximi semper fecit.
Præter elegantissimi ingenii fœminam, Dominam
Gournæam, à qua frequētes & nitidissimas accepit
litteras; Nobilissimam virginem Annam Mariam
Schuyrmans, quæ omnes fere scientias & linguas
muliebri pectore clausit, ita admiratus est, ut ele-

tissimo versu non tantum eam decimam Musam appellaverit, sed omnium vicem præstare prædicaverit. Inter ætate inferiores juventutis tum literatæ Principes M. Zuerium Boxhornium, Vincentium Fabricium nunc Syndicum Gedanensem, Franciscum Gronovium summo in pretio habuit, quorum florentissima ingenia ad maxima quæque accendit. Boxhornii diffusam admodum eruditionem, Fabricii excelsum ingenium & poëtico æstu agitatum, Gronovii singularem doctrinam, atque industriam postmodum admiratus est. Firmæ ut plurimum fuit valetudinis, nisi quod semel Ischouria periculose admodum laboraverit, & in senectute articulari morbo admodum premeretur. Anno hujus sæculi quinquagesimo secundo vehementi febre correptus extrema expectabat, sed Natura prævaluit. Postmodum tamen omnia in pejus ire, ac retro sublapsa ferri, & corpus paulatim languescere, & nonnunquam memoria vacillare cepit, ita tamen, ut quæ in juventute didicisset, tenacissime retineret, adeò quidem, ut totum fere librum IV. Æneidos memoriter recitaret. Apollini autem nostro inter Musas suas decumbere jucundus fuit, ita ut medio ingentis atrii, lectulo cubans, instructissimam undique

cir.

circumspectare bibliothecam, & deliciis quondam suis oculos animumque pascere posset. Iacente illo jacebant languebantque Musæ, quamquam quæ sano & vigilantī seniper inservierant, tunc etiā dormienti, & languido, Zulichemio vate, ingenioso carmine nomen ejus celebraverint. Ita paulatim in senili corpore fatiscebat natura, quam eidem succurrere summa ope niteretur præstantissimus Medicus Johannes Elemannus, Reip. Leidenſis Senator amplissimus. Ab hoc fere tempore non solido cibo, sed lacte & vino corpusculum sustentavit; atque omnibus relictis soli Deo immortalī incubuit. Cum Zulichemi Dominus, qui illum officii causa salutaverat, ex eo quæreret, ecquid solitudinem & dolores carmine, veteri oblectamento, non aliquando falleret, respondit se unicam voluptatem in Deo suo posuisse, cœlestia cogitare, cætera contemnere. Quin & ipse eodem animo, quo de Contemptu mortis scripsit, eadem superior, mortem hanc terrenam vitæ suæ cœlestis primordium esse judicavit. Testem habemus virum præstantissimū Martinum Ubbenium, quem etiā pluribus ad eum scriptis literis magni semper fecit, & qui in extremis illi adfuit, D. Balbianū, qui præter alias eximias dotes in ægro-

rum consolationibus rari est exempli, quanta fuerit in Deum suum, in Servatorem Christum fiducia. Ipse tandem vigesimo quinto Febr. die vesperti inter decimam & undecimam præeunte Ecclesiaste perrupit ipsum cælum precibus, quibus peractis primo pauxillulum somno se dedit, dein expergefactus placide sine ulla membrorum titubatione ultimum spiritum dedit, oculosque tanquam dormiturus sponte clausit. Excessit, excessit magnū illud Reip. literariæ lumen, & simul cum exequiis suis exequias literarum nobis reliquit. Ubi nunc illa diferta lingua, qua totiens amplissimum hoc atrium personuit? obmutuit, obriquit, quod dum dicimus, etiam nobis lingua impeditur. Ubi illa agilis dextra, ubi illa latera? immota jacent. Ubi illi vivaces igneique oculi? caligo mortis clausit. Ubi illud vegetum corpus illustis illius spiritus domicilium, in quo non Heinsius tantum sed ipsa Pallas habitabat? paucorum pedum tumulto continetur. Quanquam quid illum sepulchri claudi angustiis dico, qui totum terrarum orbem, ubi ullum decus eruditioni est, pro domicilio habet, qui vivit victurusque admirandis suis monumentis, quæ nulla injuria temporum delebit? Maxime Heinssi, iterum dico, maxime Heinssi,

Heinsius, quis nunc literarum gloriam tuebitur, quis dotes tuas exprimet? Illas nemo exprimere potest, nisi Heinsius. Quis divinam tuam Poësin imitabitur, exaruit Castalis unda, aufugerunt Musæ, quæ tuis carminibus detinebantur. Quis Platonicas delicias, quis magnum sectabitur Aristotelem? tenebræ heu fatales imminent. Græcia olim in Batavia inveniebatur, nunc in Batavia ne quidem Batavia invenitur. Ubi vetus ille studiorum ardor, qui in majoribus nostris cordatissimis mortalibus fuit? Excessit, evasit, evanuit. Fuere, fuere illa tempora, cum non tantum ab aliis scientiis, sed potissimum à literarum gloria hæc Academia æstimaretur, nunc, etsi virorum præstantissimorum copia sit, qui sapientiæ & eruditionis gloriam conjunxerunt, omnis fere juvenus bonam mentem ejuravit, in præcipitia studiorum abripitur, nihil deniq; pensi habet. Ita quemadmodum imperiorum, etiam studiorum quædam subitæ sunt conversiones, & sola in hac sorte mortalium varietas stabilis est. Crescentibus ingeniis in immensum crevit Resp. nostra, Auditores, metuendum, ne socordia nostra fatali vicissitudine decrescat. Tali igitur relinquis nos tempore Illustris Heinsius, ô literarum Princeps, invidiæ victor, virtutis speculum, quo omnis eruditio,

ditio, omnis virtus collabascit? Solus tuus aspectus & majestatis plenus vultus auctoritatem literarū servare potuit. Videor, videor hic tuam imaginem præsentem videre, ipsa adn. odum hæc cathedra horret, ex qua totiens divinæ facundiæ verba emisisti: ex hoc loco totiens tanquam alterum Demosthenem vel Ciceronem te non loquentem, sed tonantem audivimus. Horret iterum animus, & te tanquam præsentem alloquitur. Ignosce itaq; mihi maxime Heinſi, quod ingentia vestra merita tenuissimo dicendi genere detriverim, ignosce mihi, qui vix mihi ipsi ignosco. Quod idem Nobilissimi, Amplissimi, Clarissimi que Viri, vosque lectissima Juventus, qui partim ex vicinis Provinciis, partim ex dissitissimis terrarum locis frequentes ad hoc sapientiæ prytanæum confluxistis, obnixè à vobis peto, uti prolixæ meæ erga defunctum voluntati, quæ tanto oneri succubuit, faveatis: quod uti ex vultu vestro mihi polliceri videor, ita hic dicendi finem faciam.

D I X I.

AD MANES HEINSIANOS
ALLOQVIVM FVNESTVM.

TACEBO TE CLARUM TERRA
COELOQUE SIDUS MAGNE
HEINSI? Etiam Atys, quam natura
negaverat vocem, periculo monitus ru-
pit: Ego funus tuum mœstus silensque
comitarer?

Non quod immortalitatem tibi in-
videamus aut ad terrestria hæc inani-
bus votis & nihil profuturis te repetamus, aut ullis tuam,
qua frueris felicitatem, augeri laudibus nostris posse creda-
mus, qui supra omnia hæc, quæ miramur, quæ cupimus,
longissime evectus es.

Pietati nostræ tantum indulge, ut liceat ultimum te, qua-
si præsentem alloqui, non tua, sed superstitum causa, qui-
bus magnum & vivus exemplum fuisti & jam cælo rece-
ptus tumuloque conditus ingens futuris seculis certamen
præbebis.

TRIUMPHALIS TUA ADOLESCENTIA SENE-
CTUTI OMNEM PALMAM PRÆRIPUIT.

Non poteras major fieri cum ætate, qui intra juventu-
tem, omnem vel exhauseras famam, vel occupaveras.

Nunquam illustriori exemplo, natura, quantum in capa-
cissimo animo posset, ostendit. Et quasi moræ pertæsa, ci-
tius te absolvit, quam inchoaverat.

ILLE SECULI SUI NESTOR TUA JAM PRÆ-
SENTIA ABSQUE FINE ABSQUE TERMINO
FRUITUR.

Quam delectabatur fortunatus senex tua pueritia?

F

Quam

Quam ipsum tot exhaustum curis & laboribus, subinde recreabat illa vivacitas & vigor mentis, atque ingenii tui inexhausta ubertas?

Tequm universam Graciam in suum inducebat sacram.

Tu ipsi Roma, tu Athenæ eras. In te sibi reviviscere & renasci velut ex cineribus Phœnix videbatur. Neq; digniorem reperit cui monumenta relinqueret, quia neminem rectius illis usurum noverat.

JAM EMENSUS ERAS OMNE ILLUD, QUOD CÆTERI MORTALES IMPROBO TOTA VITÆ LABORE QUÆRUNT, SCIENTIARUM ET GLORIÆ REGNUM.

Non habebat tua, quæ progrediretur, eruditio, neque tamen velut fessa substitit. Neq; Sol radiis augetur & semper tamen lucet. In tanta fortuna magis mirer prosperam famam, an modestiam & animi in se reducti ac compositi tranquillitatem?

Dum omnem illum ambitum declinas & tibi sufficis, non te Reges & magni Principes patiebantur esse tuum.

Major eras quam ut latere, excelsior, quam ut eorum sollicitationem effugere posses.

Instar Solis universum hoc, non tam illustrabas, quam magnitudine nominis implebas.

Dicanne quantum stupendis tuis virtutibus tribuerit ille Septentrionis sui Rector & Germaniæ liberator & omnium hostium victor, GUSTAVUS?

Non alium immortalitatis suæ inter mortales & testem & præconem te digniorem reperit. Tu ipsi, quod Alexandro Aristoteles. Neque ab alio scribi Gustavus, quam Heinio, vel poterat, vel debebat.

Illā Resp. quæ antiquam Rom. Majestatem hodie ingentibus factis repræsentat, quæ Ottomannico furori me-

tas

tas ponit & limites : illa cum tanto deposito frui propius non posset , te tamen inusitatis honoribus suum fecit : & D. MARCI creavit Equitem , quem non modo Marci , verum omnium Evangelistarum ac Apostolorum prævidebat fore illustratorem.

CUM EXTERI IN TE ORNANDO CERTARENT, QUID BATAVIÆ TUÆ NON DEBEBAS ?

Ille , sicut propius divini ingenii tui fructus sensit : ita aliorum omnium magnificentiam superavit.

Te Ordines victoriarum suarum & casuum volebant esse scriptorem , ut quæquæ versum Auriaca arma fugam hostibus & metum intentabant , tu stilo & sermone immortalitati consecrasses.

Dignus tanto Scipione Polybius : & quantum præstiteris Sylva Ducum omni ævo loquetur , nescio majori à tanto Principe animo expugnata , an à te grandiori eloquio scripta : ut neque ab alio capi potuisset , neque ab alio scribi voluisse , videatur.

LEVIA SUNT HÆC, SICUM SECRETIORIBUS TUIS STUDIIS ET CURIS CONTENDANTUR.

Quem non illa tot ingenii monumenta tuis illustrata laboribus , vel erudiant discendi cupidum , vel afficiant stupore invidum ?

Habent omnia tua aliquid nobis inaccessible & sacer quidam horror inest.

Non persuades sed trahis : & tamen violentia abest.

Non blandiris sed delectas : & tamen fucus abest.

Nemo tecum paria aut faciet , aut fecit , nisi , cui tantum te tribuere semper professus es, Scaliger.

ERAT JUDICIUM TUUM LIMASINE STRIDORE, NORMA SINE ERRORE.

Quo se non penetrabat illa mentis tuæ acies ? Quam partem universæ doctrinæ inaccessible intactamque reliquit ?

Nullæ tantæ in omni antiquitate tenebræ, quin ad lucem
tuam diffugerent.

Tibi clausa aperiebantur, recondita promebantur.

Sanabas desperata, curabas mutila, reponebas detorta.

Et post hæc omnia, totam Græciam, totum Latium,
atque insuper longinquum Orientem, in Batavia, solus pos-
sedisti.

ALII DIVINA CARMINA TUA LAUDANT ET
ORIS FACUNDIAM : EGO SUPRA LAUDEM
DUCO.

Quid enim antiquitas habet quod iis opponere possit ?

Tu seculi nostri Maro, tu Naso eras, & quem proprio
quodam naturæ genio æmulates es, Homerus.

Ita virtutes eorum exprimis, ut vitia omiseris & lapsus.

Ita elegantiam, ut insuper altius quid & quod ipsos fu-
giebat, & nomine caret (est enim proprie tuum) superad-
das.

Si Augusti seculo vixisses, quantum tibi magna illa inge-
nia cessissent, quibus in hac mundi senectæ & par eras &
superior ?

Quicquid Cicero habet augusti, Cæsar generosi, Livius
magnanimi, Plinius delicati ; hoc omne tuum est.

ITA CUNCTÆ NATIONES CUM CÆTEROS
ÆSTIMARENT, SOLUM HEINSIVM ADMIRA-
BANTVR.

Tibi GERMANIA assurrexit : quanquam civili sangui-
ne oblita.

Tibi ITALIA applausit : quanquam sua tantum mire-
tur.

Tibi GALLIA concessit, quanquam magnorum inge-
niorum æmula.

Quod Themistocli Miltiades, hoc nobis omnibus eras.

Heinsium admirari jam magna eruditionis pars erat.

Nemo

Nemo magnus videbatur, nisi cui HEINSIVS magnus:
ita seculum erat.

CVM OMNIA JAM EXHAUSSES VETVSTATIS
MONVMENTA, AD DIVINA TE ARDOR TVVS,
ANNIS MATVRVM, IMPVLIT.

Et quod Heinsio dignius munus erat, quam in altissimis
desinere, qui à maximis cœperat?

Ergo magno animo, id est tuo, & ab omni ad tantam ex-
peditionem instructo apparatu, id est toto Oriente, cujus
tibi amorem inspiraverat Erpenius tuus, opus aggressus es,
quod cuncta secula, quia carpere nequeunt, mirabuntur,
imitabitur nemo, quia inimitabilis es.

Offendisti in quo etiam summa perspicacitas, non tamen
omnia assécuta fuerit. Hellenismu ita asseruisti, ut cum ra-
tio quod obrectaret, reperire nō posset, invidia exercueris.

Orientem in Occidente, Occidentem in Oriente, velut
transmigratione facta & coloniis ductis, cum quæreret, et-
iam invenisti. Magnum scilicet nomen primi novarum de-
tectores terrarum sibi vel faciunt vel merentur: quanto
major tu qui abditos tot seculis ingenii recessus & hæcenus
impenetrabiles, aperuisti?

HOC, VELVT QVO PROGREDERERE NON
HABERES, PAVSAM TIBI ET TERMINVN IMPO-
SVISTI.

Quamquam maxime esses, non tamen PLUS ULTRA vo-
luisti.

Et Hercules columnas laboribus suis posuit, & Alexan-
der aras.

JAMQVE IPSE ANIMVS TOT ANNIS INQVIES
ET INSATIABILIS, TERRIS PAVLATIM ET EVA-
NIDIS HISCE CVRIS EXOLVTVS, AD ORIGI-
NEM SVAM, QVA NVNC BEATISSIMVS FRVE-
RIS, TENDEBAT.

Angustior erat ille carcer quam quo diutius cludi posset.
Alta & immensa cœlorum appetebat , ac si per ipsum
stetisset, dudum te luxisset, tanto fidere spoliatus orbis.

TV VERO COELITIBVS NVNC MAGNA FACTVS ACCESSIO HEINSI, INTER INGENTES ILLAS, ET TIBI SOLI, DVM FATA SINEBANT, PARES ANIMAS; SCALIGEROS, CASAVBONOS, ERPENIOS, CVNÆOS, &c. JACENTIA TERRARVM ET VANAS INVILESQVE CVRAS NOSTRAS, EX ALTO DESPICIS.

Ingressus es portum nullis tempestatibus obnoxium, ubi neque invidiæ & obtrectationis brevia , neque Syrtes, neque infirmitatum humanarum metuendi impetus : omnia ibi liquida & serena.

Nos vero tuarum ingentium virtutum admiratores , & qua datur, longo intervallo sectatores , dum in hoc mari jactamur , inter naufragia & scopulos , inter misérias & ærumnas , quod unum possumus, non otioso aut remisso vultu, ad te subinde respectabimus.

Erunt nobis divini monumenta ingenii tui , velut in densis tenebris præfulgida Pharos. Tu errantes , ex præcella illa arce, velut Helice & Cynosura diriges.

QVICQVID EX TE AMAVIMVS , QVICQVID DESIDERAMVS , MANET MANSVRVMQVE EST IN ÆTERNITATE TEMPORVM, FAMA RERVVM, HEINSIVSQVE POSTERITATI SÆPE DICTVS SÆPE DICENDVS, SVPERSTES ERIT.

ÆTERNVM VALE MAGNA ET
BEATA ANIMA.

G. HORNIUS,
F I N I S.

DANIELI HEINSIO.

Divi Marci Equiti, &c. Politices & historiarum

Professori celeberrimo, post parentationem disertâ

Oratione a Clariss. Viro ANTONIO THYSIO

ei factam, hæc mœstus accinebam

LAMBERTUS BARLÆUS.

*Ugete & Veneres Cupidinesque,
Et quantum est hominum politiorum:
Vester heu cecidit patronus ingens,
Ingens Heinsius: ille Gratiarum
Cunctarum pater Helladisque vindex,
Et nostri jubar eminens Lycei,
Laudum ævique satur petivit astra.
Qui quicquid Plato Socratesque dius,
Et Stagira vetus, rigensque Zeno
Quondam disseruit, tenebat unus.
In hoc pectore Homerus alter, alter
Sedit Virgilius, Theocritusque,
Et tota Hesiodi patebat Ascrea.
Sappho, Nonnus, Anacreon, lyrâque
Præstans Flaccus, amabilisque Naso
Vates, vate sub inclyto hoc latebant.
Quis nunc historias leget Iuventa
Vi tanto eloquii tonans Professor?
Quis nunc versiculos canet poëta
Tam gratis salibus jocisque tinctos?
Nemo mehercule, nemo. namque par huic,
Cælesti ingenio, stylo, vel arte,
Nil usquam invenias viro aut secundum.
Quare fletibus & frequente planctu
Lugete & Veneres Cupidinesque,
Et quantum est hominum politiorum.*

Ἐπιστάδης τίηται μέγας, κλέα κλαίει Μῦσα.
 Κλαίει, καὶ γλυκερὰ δάκρυα λῶσι Κύπρη.
 Κλαίει τὸν παλὸ φίλιον ἔχει λυγροῖσι αὐδῶν,
 Καὶ σφιστέρεσσιν Παρθὸν διαστειά Χαρμόναι,
 Οὐκ ἴσῃ κλέεισιν ἀπὸ γλῶσσης τοῦ αὐτοῦ
 Κάκιστος βαρβαροῖσι τοῖσι Λύκιοις ἔχθ.
 Τυλὸν Παναίης ἀπὸ λανθόντων ἀνδράγαθων βασιλευσέ.
 ἔπειτα σὺν πᾶσι φοιτῶν ἑσθλῶν.
 Οὐδέτις μυστήσιον μελίσσῃσι εὐαδῶσι τῷ θυμῷ,
 Οὐδέτις ἀμυνέται μίσησιν διδασκαλίας.
 Ἐς γὰρ ἀνέχονται πᾶσι ἱερῶσι μύθησιν κροσσῶν,
 Κιμμερίων δὲ ἀγλῶν κρύφαλιν γαίαν ἰδῶν.
 Θῆμα δὲ δῖον, σπῆν γὰρ μέγας ἀνέστησεν ἀμύνει ἰσχυρῶς,
 Νῦν δὲ σφῶν αὐτῶν κραταιοῖσι ὕμνοι.
 ἰ αὐτόν.

E I D E M.

Q Væ toties & tot sensisti mœsta ruinas,
 Solamen toties cui mea Musa dedit,
LEYDA, tibi leges non audeo dicere flendi,
HEINSIADEM postquam sultulit atra dies.
 Scinde genas, contunde sinus, confunde capillos,
 Hic etenim luctus totius orbis erit.
 Sed tuus imprimis, **LEYDA** inclyta, cujus honores
 Illius in vita dulcis alebat amor.
 O **HEINSI**, dic, grande meum decus, Attica Siren,
 Argolicæ fidicen Aufoniæque lyræ,
 Cui **PALLAS** animum, cui linguam Suada polivit,
 Eloquentio pariter consilioque potens,
 Tu mea, tu moriens turbasti gaudia, tecum
 Quicquid erat blandum lætificumque fugit.
 Debueras nec flere tuos, nec flentibus illis
 Componi, at nostris altior esse malis,
 Ni tandem caput omne sibi Libitina sacret;
 Hei mihi! sub leges te vocat illa tuas.

Hinc

Hinc cinerem, pœnè ipsa cinis, deploro peremti ,
Adque tuum tumulum semisepulta cubo .
His sat erit, pia LEYDA , tuum planxisse pœtam ,
Supprime singultus, supprime LEYDA tuos .
Non ex præcipiti dolor hic tibi venit, adesse
Et senium & morbi præmonuere, necem .
Quodque malum lenire solet, tibi, LEYDA , supersunt
Funere de tanto filius atque gener .
Ambo florentes studiis & honoribus, ambo
Numinis & patriæ publica cura suæ .
Histibi sospitibus speres licet omnia, LEYDA ,
Funestam HEINSTADÆ nec decet esse domum .

Viro incomparabili, & amicorum maximo

Mærens posui

JACOBVS REVIVS.

E I D E M.

Quisquis in illustrem desigis lumina pompam ,
Præclarisque potes condoluisse rogis :
Atratos sequere immixtus longo ordine Patres ,
Et sint mæroris publica signa tui .
Hæc probitas, hæc prisca fides tumultantur in urnâ ,
Et miscent cineres consociata suos ,
Hoc defuncta pridem tumulo Doctrina quiescit ,
Ista sibi Pallas marmora strueta gemit .
Hæc sunt Socraticis immixta cadavera membris ,
Hic jacet extinctus cum Cicerone Cato .
Ista Stagiraenum concludunt busta magistrum ,
Ascræique tegunt ora diserta senis .
Hoc Ovidi, hoc docti sublimis Musa Maronis ,
Hoc Taciti illudit flebilis umbra rogo .

*Tutus ad Exequias cuncti, illustrique feretro
 Præbemus quasas, languida membra, manus..
 Scilicet, est aliquid comitari funera Divum,
 Atque humeros istis supposuisse suos.
 Quis paria Heinsiadæ faciet? Tu maxime Fili,
 Sanguine virtutes serpere posse proba.*

*Manibus Memoriaeque
 Viri, quæ patet Orbis, longè Celeberrimi,
 P.*

JACOBUS REEPMAKERUS.

EPITAPHIUM XPONOZTIXON.

HoC LIteratViz DeCVs
 PoLItlorIs & arhItter,
 oCcLLVs orbIs .heInsIVs
 ConCLVslt artes entheas,
 CVnctasqVe VItVtes LoCo.

Aliud.

*Si Pietas expers foret, & Doctrina sepulchri,
 Heinsiadæ non hic deflerent funera Musæ.*

In Ejusdem desideratissimi Avi sui Excessum.

ERgone tu moreris nunc, HEINSI, nosque relinquis,
 Qui fueras Phœbi Pieridumque decus?
 O utinam nobis licuisset, te duce, certo
 Avia Musarum scandere cliva gradu!
 O utinam nobis alter si SCALIGER esses,
 Palladis ut doctas consequeremur opes!
 Nunc mihi charus avus non tantum obuisse videtur,
 Sed periisse simul numina Pieridum.

JOHANNES GOES, A°. Æt. XII.

F I N I S.

